

de Frisivilla, altare de Nigro-loco, altare de Verre-
rijs, altare de Wallimont, altare de Expantia, cum
capellis et dotibus, et omnibus ad prædicta altaria
pertinentibus, salvo in omnibus episcopali et archi-
diaconali jure. Quod ut ratum et firmum permaneat,
sigilli nostri impressione et testimoniis canonicorum
nostrorum corroboravimus. Signum magistri Raine-
rii archidiaconi et decani. Signum Odonis de Roseto
archidiaconi, Sign. Gaufredi archidiaconi, Signum
Guidonis archidiaconi, Signum Henrici thesaurarii,
Signum Garnerii cantoris. Sign. Guiniberti succen-
toris, Signum Johannis capellani, Signum Gualterii
presbyterorum. Signum Petri, Signum Guarnerii,
Signum Radulfi diaconorum. Sig. Stephani, Signum
Renaldi, Signum Rogerii subdiaconorum. Signum
Balduini, Sig. Hugonis, Sig. Milonis acolythorum.

Actum est hoc anno Incarnati Verbi 1140, episco-
patus autem nostri decimo.

VII.

*Fundatio Gaufridi Catalaunensis episcopi in abbacia
Mauri-montis.*

(Anno 1142.)

[*Ibid.*, col. 172, ex autographo.]

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ego
JEFFRIDUS Dei gratia Catalaunensis Ecclesie epi-
scopus.

Quæ Spiritus sanctus per manus meas dignatur
operari, quo ratum sit in perpetuum, litteris man-
dare decrevi ex consilio venerabilium fratrum, sci-
licet Anselmi abbatis Sancti Vincentii Laudunensis,
Nicolai abbatis Sancti Nicholas, Willelmi abbatis

A Mauri-montis, constituimus et in æternum permanere
firmamus, ut in monasterio prædicti Mauri-montis
perpetuo missa beatæ Mariæ semper virginis omni
die sine intermissione celebretur, si tanti sacerdotes
ibi fuerint qui id officii implere possint. Quod si
nonnisi unus fuerit et necesse fuerit ut aliam quam-
cumque missam celebret, etiam pro defunctis, offi-
cium beatæ Mariæ dicat privatim, vel secum, vel
cum ministris, usque ad secretam : postea dicto
solemniter quod necessarium fuerit officio, cum ad
secretas venerit, prius secretam beatæ Mariæ cele-
brabit; et post perceptionem Dominici corporis et
sanguinis similiter privatim, sicut officium celebra-
vit, sic post communionem cum collecta consumma-
vit. Ad tanti celebrationem mysterii Guarnerus
B illustris de Altreio donavit ecclesie Mauri-montis
majorem partem decimæ quæ ad ipsum pertinebat
de villa quæ dicitur Super-turbam, pro remedio
animæ suæ et Elisabeth uxoris suæ, et antecessorum
suorum et filiorum, atque libera donatione confir-
mavit. Si quis vero, quod non optamus, hoc nostræ
constitutionis privilegium pro nihilo ducere et hanc
memoriam beatæ Mariæ vilipendere ausus fuerit,
ex parte Dei et ejusdem matris Domini nostri ana-
thema sit.

Actum est hoc in præsentia nostra Remis metro-
poli, vi Nonas Martii, anno Incarnat. Dominicæ 1141,
epacta xi

Hujus rei testes sunt prædicti abbates, et Walte-
rius filius noster, ipsius Warneri frater : Balduinus
C decanus (11), Petrus monachus, et multi alii.

(11) Decanus non ecclesie cathedralis, sed alius forte ejusdem civitatis ecclesie.

ANNO DOMINI MCXLII

STEPHANUS PARISIENSIS EPISCOPUS

NOTITIA

(*Gallia Christiana*, nov. edit., tom. VII, col. 39)

Stephanus I, quem nonnulli Philippi I aut Ludovici
Crassi regum Franciæ natum perperam asserunt,
alii non minus mendose ex gente Garlanda ortum,
fratremque Anselmi senescalli et Stephani de Gar-
landa, Franciæ cancellarii, archidiaconi Parisiensis,
quod peccandi forte ansam præbuit eis qui errantes
in nomine, hunc pontificatus dignitate honestatum,
illum vero cancellarium Franciæ Aurelianensemque

D decanum fuisse tradidere, verius ex antiqua et
illustri familia Silvanectensi genitus erat, quæ Fran-
ciæ buticularii officio sub primis tertiæ dynastiæ re-
gibus condecorata fuit, prout testantur chartularia
Sanctæ Mariæ Corboliensis, et abbatiarum Edera-
censis, S. Victoris Parisiensis et Caroli loci, in cujus
fundatione Guillelmi Lupi Silvanectensis frater nua-
eupatur, filius quippe Guidonis Silvanectensis, alias

de Turre, domini de Chantilly et d'Ermenonville, ac Berthæ uxoris. In omni disciplinarum genere excultus fuit archidiaconus Parisiensis, inde defuncto Gilberto statim subrogatus episcopus, vix cathedram adeptus est, cum ob singularem quo Victorinos prosequeretur amorem largitus eis est, capitulis quorum intererat assentientibus, annum redditum præbendarum vacantium, tam in ecclesia majore S. Mariæ quo potiebatur ecclesia S. Joannis Rotundi, quam in eccl. S. Marcelli, S. Germani Antissiodorensis, S. Clodoaldi, et S. Martini de Campellis : ecclesiam autem Sancti Joannis Rotundi in compensationem dedit unam præbendam anno 1124 episcopatus primo (1). Canonicis Ecclesiæ Parisiensis eodem anno nonnulla concessit instrumento, ex quo haud temere colligitur coeptam tunc esse communem inter canonicos mensam. Fossatensibus monachis dedit ecclesiam de Boissiac. Pontisarensibus donationem S. Præjecti de Turno confirmavit. Conventionem inter Matthæum priorem Sancti Martini a Campis, et Burchardum de Montemorenciaco stabilivit. Unus est ex episcopis quibus Calixtus papa mandavit vii Kalend. Sept. ut interdictum ob incestuosas nuptias Guillelmi Northmanni cum filia comitis Ardegavensis latum in suis parochiis facerent observari (2). Subscripsit diplomati Ludovici Crassi bona Præmonstratensium confirmantis an. 1125. Controversiam habuit adversus Theobaldum Noterium archidiaconum, qui multa ultra muneris sui potestatem aggrediebatur. Ad causam definiendam vocavit abbates et clericos Parisienses, qui parati erant ad sententiam ferendam, cum Theobaldus summi pontificis provocavit iudicium (3). Continuo episcopus et archidiaconus Romam petiere, quos inter arbitri a summo pontifice delegati pacem composuere Honorii pontificatus an. tertio. Exortum quoque inter episcopum et canonicos ecclesiæ Parisiensis (4) ob scholares in claustro habitantes dissidium compescuere Sugerius S. Dionysii et Gilduinus Sancti Victoris abbates cum Thoma priore et Roberto. Anno eodem cum Stephanus in Victorinos primum præbendam ecclesiæ suæ tradere iis tentasset, obviam ivit rex Ludovicus (5), vetans ne quid in Ecclesia Parisiensi minueretur, nec canonici regulares præbendam in ea obtinerent : quo metuens diplomate episcopus ne libertas ecclesiæ labefacteretur, illi et ejus terræ sacris interdixit, idem minitantibus et archiepiscopo Senonensi et episcopo Carnotensi. Rex vicissim nec episcopo nec ejus honis, hospitibus et colonis pepercit, temporalesque redditus manu regia invasit. Quapropter Stephanus ad openi sibi ferendam, tam episcopos suæ provinciæ, quam abbates apud Cistercium tum convocatos appellavit, rogavitque ut pro spiritali fraternitate, quam cum rege contraxerant eum obsecrarent, ut

A pacem secum componeret. Dum hæc agebantur Ludovicus acceptis ab Honorio litteris, quibus ab interdicto absolvebatur, ferociter, neminem audivit. Rursus igitur a Stephano ad Cistercienses per fugium. Ea de re ad summum pontificem scripsere Hugo Pontiniacensis et Bernardus Claræ-Vallensis abbates, scripsit et Gaufridus Carnotensis episcopus litteras, quas habes apud S. Bernardum (6).

Eodem anno cum Thoma priore Sancti Victoris testis fuit Stephanus donate mense Dec. a canonicis Senonensibus ecclesiæ Sancti Salvatoris canonicis regularibus Sancti Joannis apud Senonas degentibus. Habita est die 13 Januarii 1128 synodus Trecentensis pro militibus Templi, cui adfuit Stephanus. Cisterciensium abbatum litteris factus forsitan mitior Honorius, simulque permotus malis quæ adversarii Stephani regia subnixa auctoritate in Ecclesia Parisiensi molebantur, Parisiensi capitulo dedit litteras vi Nonas Martii an. 1129 (7), quibus vetabat ne quid in Parisiensi Ecclesia immutarent absque episcopi consensu et rescindebat quidquid ex quo Stephanus coeperat esse episcopus, in eius præjudicium erat ab iis constitutum.

Interfuit Stephanus die Paschæ ejusdem anni coronationi Philippi regis Ludovici Crassi primogeniti. Hoc etiam anno celebratur a Mathæo episcopo Albanensi sanctæ sedis legato, olim priore Sancti Martini a Campis, concilium Parisiis in monasterio Sancti Germani, ubi Argentolium restituitur S. Dionysio petente Sugerio abbate. Huic adfuit Stephanus et subscripsit litteris Ludovici VI hac de re datis. Malum acerbum anno 1130 Gallias afflixit : Parisienses præsertim igne sacro vorabantur. Quam ut ablueret luem Stephanus, openi sanctæ Genovefæ imploravit, solemnem indixit supplicationem, in qua ad tactum sanctarum reliquiarum sanati ægroti : hujus in memoriam miraculi Innocentius II anno sequenti festum Miraculorum instituit, nec procul a basilica majore exstructa seu restituta ecclesia Sanctæ Genovefæ Ardentium, ab ægris, qui ardentibus dicebantur, nuncupata

Remis synodum habuit Innocentius mense Oct. anno 1151, in qua pacem inter regem Ludovicum et Stephanum conciliavit : dignitati enim regis consulens et libertati Ecclesiæ, a capitulo Parisiensi præbendam petiit, quam canonicis Sancti Victoris libenter concessere (8), sicque a dissidiis hisce quies fuit. Stephanus in Martyrologio Ederensi legitur hanc abbatiam anno 1132 construxisse, ordinem secundum Regulam S. Benedicti sanctimonialibus statuisse, et auctoritate apostolica Innocentii papæ sub anathemate ne mulieres ejicerentur firmavisse, multaque alia bona innumerabilia eis fecisse. Anno eodem Stephano mandavit Innocentius (9), ut Archembaldo Aurelianensi subdecano et sociis honores et bona

(1) Hist. Ecclesiæ Paris. t. II, pag. 23.

(2) Spicileg. t. III, p. 149.

(3) Hist. Ecclesiæ Paris. t. II, pag. 29.

(4) Ibid. p. 31.

(5) Ibid. p. 25.

(6) Epist. 45, 46, 47, 49.

(7) Hist. Ecclesiæ Paris. t. II, pag. 27.

(8) Ibid. t. II, pag. 28.

(9) Spicileg. t. III, pag. 154 et seq.

ablata restitui satageret. Scripsit et ut interdictum A
ecclesie Sanctae Genovefæ a se inflictum solve-
ret.

Circa id tempus Stephanus episcopus querelam
habuit cum Stephano de Garlanda archidiacono,
Henrici archiepiscopi Senonensis consanguineo, qui
horrenda perpetrarat facinorâ in terra Sancti Ger-
mani Pratenſis (10), quam ad examinandam Pru-
vinum vocatus a metropolitâ venire renuit, ne con-
tra honorem et dignitatem Parisiensis Ecclesie obe-
diret. Hanc autem Bernardi abbatis Claræ-Vallensis
arbitrio de consilio Gaufridi Carnotensis termina-
tam fuisse verisimile est (11). Is quoque temporibus
Galo Parisiensis scholæ magister a Stephano excom-
municatus ob gravissimam, quam Algrino cancellario
Ecclesie intulerat injuriam ad Henricum archiepiscopum
Senonensem provocavit, et post ad legatum
sedis apostolicæ, quibus respondi Stephanus, Hen-
rico quidem, absque assensu ipsius non potuisse ad
tribunal suum vocare causam Galonis excommuni-
cati; legato vero, Galonem ejusque socios absolvere
non posse ante satisfactionem, paratumque se esse,
cum non nisi de regis et episcoporum consilio egerit,
ac auctoritate et præcepto papæ Galonem excom-
municaverit, coram legato et ipso papa stare, suam-
que auctoritatem tueri. Monachis S. Martini de
Campis dedit anno 1133 episcopatus nono, ecclesiam
Sancti Dionysii de Carcere cum omnibus ad eam
pertinentibus et præbendam in basilica majore;
quam quidem ecclesiam a laicis acceptam Ludovicus
rex ei dimiserat, ut monachis traderet, qui vicissim
virginibus instituendâ tradiderunt ecclesiam quam
habebant in Monte Martyrum. Exstat etiamnum mo-
nachorum Cluniacensium prioratus.

Anno eodem Thomas prior S. Victoris occisus est
xiii Kalendas Septemb.; cujus cædes plurimas con-
civit turbas. Perregerat Stephanus ad Calam ad
abbatiam monialium emendam et ordinandam,
habebatque in comitatu magistrum Thomam; in
reditu vero juxta S. Stephani castrum, quod Gor-
niacum dicitur, subito a nepotibus Theobaldi ar-
chidiaconi insidias episcopo in via struentibus as-
sultum passus est die Dominica, qui cum inermes
invasissent prædictum Thomam interfecerunt (12).
Tam atroci scelere percussus Stephanus, Parisios
reversus, subito auctores anathemate percussit,
archipresbyterisque manavit, ut latam ab ipso excom-
municationis sententiam promulgarent (13). Hæc
fisdem pene verbis scripsit ad Gaufridum episcopum
Carnotensem e monasterio Clarævallensi, quo tædio
se receperat post latam in hujus sceleris auctores
excommunicationis sententiam (14), simulque Gau-
fridum invitavit ut ad se veniret solandum, quid in

tali negotio facto opus esset deliberaturus. Scripsit
pariter ad Innocentium summum pontificem (15) do-
loris et luctus plenam epistolam, in qua Innocentium
imprimis obsecrat ne se verbis Theobaldi Noterii, si
ipsum adeat, circumveniri sinat, suas quoque Ber-
nardus litteris Stephani adjecit litteras (16), quibus
permoto pontifici placuit, ut episcopi ad quos ea
causa exspectabat, de tanto flagitio judicium ferrent.
Innocentii litteris (17) excitati Gallie episcopi, apud
Jotruum non procul a Matrâ flumine convenerunt.
Quid in concilio decretum sit non facile dictum est,
hujus enim acta interciderunt, sed sententiam episco-
porum confirmavit Innocentius, novasque insuper
parricidis irrogavit pœnas. Occiso per hæc tempora
ab adversariis Archembaldo Ecclesie Aurelianensis
subdecano, eo ferme tempore quo Thomas Victori-
nus, cum cædis auctores in conventu cardinalium
damnati veniam deprecari fuissent, ad flagitium
expiandum delegavit summus pontifex Stephanum
et Gaufridum quibus et significavit latam a se in eos
sententiam litteris datis Pisis vi Idus Januarii, anni
scilicet 1134 (18). Monasterium Sancti Eligii Fossa-
tensibus a Galone olim minus canonicè donatum
cum Stephano restituisset Theobaldus abbas (19),
Stephanus diu retentum ecclesie Fossatensi iterum
donavit anno 1134, episcopatus undecimo. Pactum
inivit cum Ludovico rege pro quodam fossato sito in
suburbio Parisiensi, Campello dicto, his conditioni-
bus ut duas partes rex, episcopus vero tertiam obti-
neret, anno 1136 (20). Insequenti cum monachi et
canonici a jurisdictione et potestate episcoporum
subtrahere se conarentur, ab Innocentio, vii Kalend.
Aprilis anno 1137 obtinuit litteras, quibus ecclesie
et monasteria notata etiam privilegio summi ponti-
ficis in potestate et jurisdictione Parisiensis episcopi
permanerent. Eodem anno subscripsit chartæ Lu-
dovici VI, privilegia episcoporum provincie Barde-
galensis confirmatis (21). Ludovico VI, morienti vii
Kalend. Augusti adfuit, cumque ad meliorem vitam
accinxit. Donum Hugonis Tiroli de villa Bofesmont
monachis Sancti Martini factum confirmavit. Resti-
tutas monialibus de Edera decimas largitus est
anno 1138, donumque ecclesie Caroliloci a Guillelmo
germano factum confirmavit. Prioratu Sancti Nicolai
de Aciaco ecclesias parochiales de Derenciaco et
Carrona in sua diocesi asseruit an. 1140 (22). Me-
moratur et in charta Ludovici VII regis dato anno
1141, regni quinto, quæ asservatur in historia mss.
S. Victoris. Quantæ autem apud summum pontificem
Innocentium fuerit estimationis Stephanus, plures
ad eum probant epistolæ, præsertim 18 et 19, a
quo ob institutos in ecclesia de Dogilo presbyteros
inconsultis Sancti Florentii monachis, quorum in-

(10) Spicileg. pag. 159, 160, 161.

(11) Ibid. pag. 155, 156, 157, 158

(12) Ibid. t. III, pag. 163.

(13) Duchesne t. IV, pag. 746.

(14) Not. in S. Bernard. col. LVIII.

(15) Bernard. ep. 159.

(16) Ibid. ep. 158.

(17) Not. in S. Bernard. col. LIX.

(18) Hist. Eccles. Paris. t. II, pag. 50.

(19) Ibid. p. 50.

(20) Hist. Eccles. Paris. t. II, pag. 39.

(21) Labb. Melanges cur. pag. 608.

(22) Hist. sancti Martini a Campis, pag. 296.

tererat, reprehensus legitur in tabulario hujus monasterii. De die et anno obitus Stephani non constat apud auctores et monumenta, iv Kal. Aug. inortem oppetiisse volunt Victorini. Joannes hujus domus scriptor hæc de ejus obitu scribit: « Hoc tempore obiit Stephanus Parisiensis episcopus, et sepultus est in monasterio Sancti Victoris Parisiensis, in medio chori. Et super tumulum ejus scripti sunt versus hi:

Hic jacet inter ores Stephanus, qui Parisiensis

Exstitit ecclesie pastor, et hujus oris.

Hanc inopem, parcamque, novamque plus pater auxit,

Extulit, ornavit rebus, honore, libris.

Multa dedit multis, se nobis, plusque daturus,

Si dare plus posset, qui sua, seque dedit. »

Hujus quoque præsulis memoria celebratur ad iv Kal. Augusti in obituario Victorino his verbis: « Quarto Kal. Augusti anniversarium piæ recordationis Stephani Parisiensis episcopi, qui in vita sua hanc nostram ecclesiam mirabili affectu sinceræ dilectionis amplectens, multa et magna ei beneficia conferens; dignum et perpetuum sui nominis et amoris memoriale posteris dereliquit; siquidem in omnibus ecclesiis in quibus præbendæ sunt, nobis in singulis præbendas singulas dedit, in seniori ecclesia B. Mariæ Parisiensis præbendam unam, in ecclesia Sancti Marcelli; Sancti Germani Antissiodorensis, Sancti Martini de Campellis præbendam unam; dedit etiam nobis in omnibus supradictis ecclesiis annualia præbendarum, libros quoque optimos, quos sibi paraverat, moriens nobis reliquit: hujus itaque tanti viri, tam specialis amici anniversarium per singulos annos specialiter et solemniter celebrandum, et cum magna devotione faciendum est, et ante missam commendatio. Statutum est etiam, ut pro ejus anima præbenda una integra singulis diebus ad eleemosynam præbeatur, et pauper unus per singulos annos ex integro vestiatur, et in die anniversarii ejus centum pauperes, pane, vino et carnibus reficiantur. Anniversarium patris et matris ejusdem. Item anniversarium Bartholomæi Catalaunensis episcopi nepotis ejusdem. » Mense tamen Aug. non obiisse Stephanum, sed Maio, constat ex Necrologio ecclesie ipsius Parisiensis, ubi legitur: « ii Nonas Maii de domo Sanctæ Mariæ obiit Stephanus episcopus, qui dedit nobis sexaginta solidos de redditu altaris ad stationem quatuor ferculorum in festivitate sancti Augustini: dedit etiam nobis septem modios frumenti ad panem Quadragesimæ, et qua-

tuor pallia, et duo dalmatica, et tunicam unam, et duos urceolos argenteos cum acerra argentea. »

Stephani autem hic esse mentionem probat charta donationum ab ipso factarum Ecclesie suæ anno 1124. Obiit ergo Stephanus pridie Non. Maii, sed cujus anni hoc opus, hic labor. Attamen ex litteris Innocentii datis anno 1141 Gilduino Sancti Victoris abbati, et ex charta Ludovici VII, data anno regni ejus v, in quibus sit Stephani mentio, liquet Stephanum adhuc superstitem anno 1141, mense Augusto. Quin et decimas injuste a militibus tentas et restitutas sanctimonialibus Ederæ contulit anno 1142, ex chartulario Ederensi. Et certe in brevi Chronico ecclesie Sancti Dionysii (23) legitur: « M. CXLII. obiit Stephanus episcopus Parisiensis. »

Non quidem me latet ejus tumulo insculptam nunc hanc inscriptionem: « Hic jacet felicitis memorie reverendus pater et dominus Stephanus quondam Francie cancellarius, post episcopus Parisiensis, hujus domus specialis benefactor, qui obiit anno Domini M. CXL. III, Kalendas Augusti. » At primo recentius est epitaphium, in quo dum reficitur tumulus, et novum inscribitur, erratum esse quisvis vel mediocriter eruditus perspiciet. Secundo Stephanus nusquam cancellarius fuit: in nulla quippe charta vel Philippi regis, vel Ludovici sexti, aut Ludovici Junioris hunc reperies eo nomine suscripsisse. Stephanum quidem cancellarium numero accensent uterque Quercetanus, Mabillonius, D. du Fourni, PP. Angelus et Anselmus (24): at pæca horumce scriptorum dixerim, Stephanum Silvanectensem confuderunt cum Stephano de Garlanda, qui ipsis fatentibus PP. Angelo et Anselmo (25) jam cancellarii munus obibat anno 1106, quo quidem anno et sequentibus Stephanum Silvanectensem cancellarium volunt alibi. Sed nec fuit decanus Aurelianensis, quod soli de Garlanda convenit. Non mirum igitur peccatum esse in die et anno in epitaphio assignatis. Stephani corpus integrum repertum est anno 1515, quando novæ fundamenta ecclesie posita sunt.

Exstat tomo IV Scriptorum Historie Francorum a Duchesno editorum de morte Stephani ad Parisienses canonicos Hugonis de Dociacono Senonensis archiepiscopi epistola, in qua patrem, ordinatorem et doctorem sibi puero et juveni ereptum plangit eosque ad concordiam et unitatem hortatur.

(23) Spicil. t. II, p. 809.

(24) Hist. dom. Franc. t. VI, pag. 250.

(25) Ibid. p. 36.